

Conclusie van Advocaat-generaal Krings
in zake N.V. voorheen EDGARD VANSCHOONBEEK-
LIMBUTERM tegen P.V.B.A. GEBROEDERS
VANSCHOONBEEK.

A 82/8/2

De p.v.b.a. Gebroeders Vanschoonbeek had bij de voorzitter van de rechtbank van koophandel te Hasselt een vordering ingesteld, ten einde, met toepassing van de wet op de handelspraktijken, aan de n.v. Edgard Vanschoonbeek-Limburthem verbod te horen opleggen in haar handel gebruik te maken van de naam Vanschoonbeek.

Over die vordering deed de voorzitter van de rechtbank van koophandel, op 29 mei 1981, uitspraak. Het gevorderde verbod werd aan verweerster opgelegd. Zij werd bovendien veroordeeld in betaling aan eiseres van een dwangsom van 5.000 fr. per publicatie, welke verweerster in strijd met deze beslissing zou laten verschijnen na betekening van dit vonnis, alsmede van een dwangsom van 1.000 fr. per kalenderdag vanaf 11 juli 1981 alleen voor het geval dat op die dag de maatschappelijke benaming van verweerster niet zou zijn gewijzigd.

Tegen die beslissing heeft verweerster hoger beroep ingesteld en, ingevolge dit rechtsmiddel, zou de beslissing van de voorzitter van de rechtbank te Hasselt, althans gedeeltelijk, teniet gedaan zijn. Dit blijkt evenwel niet duidelijk uit de overgelegde stukken, in het bijzonder de beslissing waarbij thans het Hof een vraag van uitleg wordt gesteld.

Naar aanleiding van de beslissing van de voorzitter van de rechtbank van koophandel, die bij voorraad uitvoerbaar was, heeft eiseres het vonnis aan de tegenpartij laten betekenen en, daar aan de verbodsbepaling geen gevolg werd gegeven, werd de beslissing, wat de dwangsom betreft, ten uitvoer gelegd, t.w. door beslaglegging op de goederen van verweerster.

Wegens die uitvoeringsmaatregel stelde verweerster een vordering bij de beslagrechter in de rechtbank van eerste aanleg te Hasselt in, ten einde te horen zeggen dat het beslag niet ontvankelijk is en, alleszins, dat het beslag ten onrechte werd gelegd en derhalve opheffing van het beslag te horen verlenen.

Op die vordering volgde dan de beslissing van de beslagrechter, waarbij aan het Hof de vraag werd gesteld naar de uitlegging van artikel 1 van de eenvormige wet van 30 januari 1980 betreffende de dwangsom.

De beslagrechter stelt immers vast, dat ingevolge het arrest van het hof van beroep te Antwerpen van 2 februa 1982, dat gewezen werd voordat de verkoop van de met beslag bezwaarde goederen kon plaatsvinden, de titel waarop de dwangsom werd gestoeld, "ongedaan werd gemaakt en wegviel".

Alvorens over de inhoud van de zaak uitspraak te doen heeft de beslagrechter de vraag gesteld of een gedingvoerende partij gerechtigd is een beslissing waarbij een dwangsom wordt toegekend ten uitvoer te leggen hoewel de titel waarbij die som is vastgesteld teniet is gedaan in de loop van de tenuitvoerlegging maar vóór de beëindiging daarvan.

De beslagrechter brengt deze vraag in verband met de bepaling van artikel 1385^{quater} van het Gerechtelijk Wetboek, die luidt : "De dwangsom, eenmaal verbeurd, komt ten volle toe aan de partij die de veroordeling heeft gekregen. De partij kan de dwangsom ten uitvoer leggen krachtens de titel waarbij ze is vastgesteld".

Voor deze vraag te onderzoeken, is het wenselijk enkele grondregels die de dwangsom beheersen even in herinnering te brengen.

Zoals elkeen weet is het thans in de Beneluxlanden van toepassing zijnde instituut ontstaan uit de werkzaamheden van de Commissie ter voorbereiding van de eenmaking van het recht tussen België, Luxemburg en Nederland. Daar het instituut van de dwangsom in Nederland reeds lang bestond, heeft de Nederlandse wetgeving een zeer belangrijke invloed uitgeoefend op de wording van de eenvormige wet (1).

De dwangsom is een aansporing die de rechter aan de veroordeelde partij geeft om haar ertoe aan te zetten de uitgesproken veroordeling ten uitvoer te leggen (2).

Het is alleszins geen schadevergoeding (3).

(1) Moreau-Margrève, Annales de la faculté de droit, Liège 1982, p. 13 en 14; Storme, T.P.R. 1980, p. 222, noot 1.

(2) Van Opstal, De dwangsom in het Nederlands recht, Praeadvies Veren. vergl. studie van het recht van België en Nederland, 1961, p. 129; Moreau-Margrève, op.cit., p. 15; Storme, op.cit., p. 226; Star Busmann, 3e dr., 1972, p. 264; Asser, Verbintenissenrecht, 5e dr., 1978, p. 160; Ballon, T.P.R., Dwangsom, nr 55, p. 23.

(3) Moreau-Margrève, op.cit., p. 38; Storme, op.cit.; Star Busmann, op.cit.

Dit brengt dan ook mede, dat de reden van bestaan van de dwangsom noodzakelijk afhangt van het bestaan van de veroordeling. Is er geen veroordeling, dan kan er ook geen sprake zijn van een prikkel om ertoe aan te zetten een veroordeling uit te voeren (1).

Maar hier komt het dan weer aan op de aard van de uitgesproken veroordeling.

Wanneer de rechter een beslissing over het bodemgeschil heeft gegeven, kan naar Belgisch recht de beslissing weliswaar onmiddellijk na de betekening ten uitvoer worden gelegd, maar het verzet of het hoger beroep hebben in de regel opschortende kracht. Dit geldt dan ook zowel voor de veroordeling tot de dwangsom als voor de hoofdveroordeling (2)

Anders is het echter, wanneer de rechter de uitvoering bij voorraad heeft toegestaan. Dan hebben verzet noch hoger beroep opschortende kracht. De rechter beslist in dat geval, dat zijn beslissing in weerwil van de instelling van een rechtsmiddel ten uitvoer kan worden gelegd, omdat hij oordeelt dat elk verwijl bij de niet uitvoering schadelijk zou kunnen zijn. Hier valt op te merken, dat de rechter in hoger beroep de voorlopige tenuitvoerlegging niet mag verbieden. Hij kan enkel over de grond van de zaak uitspraak doen, waarbij meteen, bij vernietiging van het eerste vonnis, ook de voorlopige tenuitvoerlegging vervalt (3).

(1) Moreau-Margrève, op.cit.; Ballon, op.cit. nr 49, p. 20.

(2) Hier komt niet ter sprake of de schorsing van de uitvoering al dan niet tot gevolg heeft dat het vonnis van de eerste rechter zijn obligatorisch karakter behoudt, zodat bij bevestiging ervan de dwangsom eisbaar kan zijn ook voor de periode tijdens welke de uitvoering geschorst werd (zie Moreau-Margrève, op.cit., p. 55 en 78 ; zie anders Storme, nr 28, p. 239, en Van Opstal, p. 140).

(3) Vgl. naar Belgisch recht, Gerechtelijk Wetboek, artikel 1402.

Maar de tenuitvoerlegging die aldus zou plaatsvinden zou ook voor de partij die ze moet ondergaan schadelijk kunnen wezen, zodat, bij vernietiging van het vonnis door de rechter die op het rechtsmiddel uitspraak doet, de partij die tot tenuitvoerlegging is overgegaan zal moeten teruggeven wat zij ten onrechte heeft verkregen; ze zal bovendien eventueel tot schadevergoeding veroordeeld kunnen worden, indien schade is ontstaan (1).

Hier moet ook de regeling worden vermeld die geldt bij kort geding. Het doel van het kort geding bestaat erin bij wege van een voorlopige maatregel en zonder afbreuk te doen aan de beslechting van de zaak zelve, een regeling te treffen wa rbij de rechten van (beide) partijen gevrijwaard blijven. Die beslissingen zijn uiteraard steeds bij voorraad uitvoerbaar. Ze zijn echter ook voor gewone rechtsmiddelen vatbaar.

Wanneer de rechter in kort geding een verbod oplegt om bv. een bepaalde handeling te verrichten, zoals o.m. het slopen van een gebouw, dan spreekt het vanzelf dat het verbod tot doel heeft te voorkomen dat door het voortzetten van de verboden handeling een onherstelbare toestand zou ontstaan. Dat de rechter in kort geding, benevens zijn uitspraak over de inhoud van de zaak, een dwangsom toekent, gebeurt precies opdat deze dwangsom een aansporing zou zijn om de verboden handeling niet voort te zetten (2).

(1) Planiol et Ripert, t. VI, n° 583, VII, 747 ; vgl. tevens artikel 1398 van het Belgisch Gerechtelijk Wetboek.

(2) Van Opstal, op.cit., p. 128 en voetnoot 3 met rechtspr. v.d. H.R. ; Ballon, p. 35, 36 ; Star Busmann, p. 364, 365.

Nu kan het wel voorkomen, dat ingevolge het ingestelde rechtsmiddel, de beslissing van de rechter in kort geding te niet wordt gedaan. Dit betekent dan dat er geen reden aanwezig was om een voorlopige maatregel te treffen. Meteen kan, wanneer de tenuitvoerlegging van het vonnis van de eerste rechter schade heeft veroorzaakt, vergoeding daarvan worden verlangd (1).

Nu moet hierbij op de verhouding kort geding - beslechting bodemgeschil worden gelet.

Vermits de uitspraak in kort geding geen afbreuk mag doen aan de beslechting van de zaak zelve, wordt meteen de klemtoon erop gelegd dat beide gedingen volkomen los staan van elkaar. Het feit, dat bij uitspraak over de zaak zelve blijkt dat de oorspronkelijke hoofdvordering niet gegrond zou zijn, behelst geen afkeuring van de voorlopige maatregelen die in kort geding werden getroffen. M.a.w. de titel van die voorlopige maatregelen is dus rechtsgeldig gebleven en de uitvoering ervan houdt pas op bij de definitieve uitspraak over de zaak zelve (2).

Dit alles belicht dan beter het tweede aspect van de dwangsom. De veroordeling tot een dwangsom is van bijkomende aard. Het bestaan van de dwangsom hangt noodzakelijk af van het bestaan van de veroordeling op de hoofdvordering (3). Valt de beslissing over de hoofdvordering weg, dan heeft de dwangsom ook geen reden van bestaan meer.

(1) Star Busmann, op.cit., p. 364 en 365 ; Moreau-Margrève, op.cit., p. 78.

(2) Van Opstal, op.cit., p. 154 en 155.

(3) Moreau-Margrève, op.cit., p. 38.

Hieruit vloeit dan o.m. voort, dat wanneer tegen de beslissing in kort geding geen rechtsmiddel werd aangevend, de veroordeling tot de dwangsom blijft bestaan totdat over het bodemgeschil tenslotte uitspraak wordt gedaan. Wordt er derhalve geen gevolg gegeven aan het verbod dat in kort geding bij wijze van voorlopige maatregel werd opgelegd, dan kan meteen de veroordeling tot de dwangsom worden tenuitvoer gebracht, totdat over het bodemgeschil uitspraak is gedaan.

Maar omgekeerd, wanneer de beslissing in kort geding in hoger beroep wordt te niet gedaan, zodat het nemen van voorlopige maatregelen ongegrond werd bevonden, dan blijkt ook dat de aansporing die de eerste rechter had voorgeschreven, evenzeer van grond ontbloot is als de beslissing zelve over de voorlopige maatregelen.

Hetzelfde geldt wanneer de dwangsom werd uitgesproken door de rechter die over de zaak zelve uitspraak deed, en het vonnis, dat in eerste aanleg werd geveld, uitvoerbaar bij voorraad werd verklaard. Wordt dit vonnis in hoger beroep teniet gedaan, dan vervalt meteen ook de veroordeling tot de dwangsom.

Dit alles is het gevolg van de bijkomende aard van de veroordeling tot de dwangsom.

In het licht van deze beschouwingen kan dan de bepaling van art. 3 van de Eenvormige Wet betreffende de dwangsom (1385 van het Belgisch Gerechtelijk Wetboek) verder worden toegelicht.

"De dwangsom, eenmaal verbeurd, komt ten volle toe aan de partij die de veroordeling heeft verkregen. Deze partij kan de dwangsom ten uitvoer leggen krachtens de titel waarbij ze is vastgesteld".

De tweede volzin betekent dat, wil men tot uitvoering van de dwangsom komen, het niet nodig is zich andermaal te wenden tot de rechter om een uitvoerbare titel te verkrijgen. Is de overtreding eenmaal voltrokken, dan is de dwangsom verschuldigd en kan de uitvoering ervan bekomen worden, op grond van het oorspronkelijk vonnis waarbij de dwangsom is uitgesproken.

Het is de overtreding zelve van de beslissing van de rechter die automatisch de dwangsom betaalbaar maakt. De uitvoerbare titel ontstaat bij de overtreding, ingevolge de beslissing waarbij de dwangsom is uitgesproken.

Eenmaal de overtreding begaan, heeft de partij dus aanspraak op de dwangsom.

Maar dit veronderstelt, dat de titel van de veroordeling moet bestaan. Indien die titel te niet wordt gedaan met terugwerking (1), zoals dit steeds het geval is bij de uitspraak over een rechtsmiddel, dan verdwijnt meteen ook de titel van de dwangsom.

Artikel 3 voormeld (1385quater) betekent dus geenszins, dat de bedragen die verbeurd zouden zijn als dwangsom krachtens het vonnis van de eerste rechter, omdat de uitgesproken veroordeling niet werd nagekomen, in stand zouden blijven wanneer die beslissing van de eerste rechter teniet wordt gedaan bij de uitspraak over het rechtsmiddel (verzet of hoger beroep). Die uitspraak heeft immers terugwerkende

1) Moreau-Margrève, op. cit., p. 78; Ballon, op. cit. nr 49, p. 20.

kracht. Een vonnis dat teniet wordt gedaan bestaat niet meer en kan dus geen enkel gevolg meer hebben. De tenuitvoerlegging ervan die zou plaatsgehad hebben omdat het vonnis uitvoerbaar was niettegenstaande elk rechtsmiddel kan aanleiding geven tot herstel in de oorspronkelijke toestand of, eventueel, indien dat herstel niet meer mogelijk is, tot schadevergoeding (1).

Als we dit nu toepassen op de zoëven besproken gevallen, dan mag hieruit worden gededuceerd, dat wanneer een vonnis over het bodengeschil op verzet of op hoger beroep teniet wordt gedaan, de verbeurde dwangsommen, indien ze reeds werden ontvangen, teruggegeven zullen moeten worden.

Wanneer de rechter in kort geding een verbod heeft opgelegd onder verbeurte van een dwangsom, dan moet een onderscheid worden gemaakt : wordt tegen het in kort geding gegeven bevel, geen rechtsmiddel aangewend, dan zullen de dwangsommen verbeurd zijn, telkens wanneer de veroordeling niet wordt nageleefd, en zulks tot op het ogenblik dat over het bodengeschil uitspraak wordt gedaan. Die dwangsommen zijn definitief verbeurd, zelfs indien ingevolge de uitspraak over het bodengeschil het door de rechter in kort geding gegeven verbod geen reden van bestaan meer heeft.

Wordt integendeel tegen het bevel in kort geding hoger beroep ingesteld en wordt op dit rechtsmiddel de door de eerste rechter uitgesproken beslissing teniet gedaan, dan zullen de reeds verbeurde dwangsommen eveneens teniet gaan en zullen ze dus uiteraard teruggegeven moeten worden, voor zover ze reeds zouden ingevorderd zijn. De toestand is dan dezelfde als die welke daarnet werd vermeld in verband met de uitspraak over het bodengeschil.

(1) zie hiervoor noot 1 op p. 5.

Samenvattend komt het dus voor, dat de toepassing van artikel 3 van de Eenvormige Wet betreffende de dwangsom veronderstelt dat de titel krachtens welke de dwangsom eisbaar is, moet bestaan en blijven bestaan. Wordt die titel teniet gedaan ingevolge de uitspraak over een rechtsmiddel, dan kan er meteen geen sprake meer zijn van uitvoering ervan. De dwangsom kan alleen maar verbeurd zijn, in de zin van artikel 3 van voormelde wet, voor zover de titel op grond waarvan zij ontstaan is, niet vernietigd werd. Mocht ingevolge de vernietigde titel niettemin reeds een uitvoering plaatsgevonden hebben, dan zou er grond kunnen bestaan tot teruggave van de ten onrechte geïnde sommen en eventueel zelfs tot schadevergoeding.

Ik besluit derhalve tot uitlegging van artikel 3 van de Eenvormige Wet in de evengenoemde zin.

De Advocaat-Generaal,

A handwritten signature in black ink, consisting of a stylized 'E' followed by a series of connected loops and a final upward stroke, all above a horizontal line.

Brussel, 1 maart 1983